

POSITION PAPER LEGER DES HEILS WELZIJS- EN GEZONDHEIDSZORG, Tbv Ronde Tafel Tweede Kamer, 23 september 2019 over mensen met verward gedrag

Mensen met verward gedrag hebben hulp nodig: *Mina (50) is vroeger mishandeld en misbruikt. Ze is zwakbegaafd en uit zichzelf op een agressieve manier. Als er in haar ogen iets mis is, reageert ze met schelden of slaan. Ze heeft jarenlang op straat gewoond. Daar redde ze zichzelf door seks te hebben in de bosjes met verschillende mannen, in ruil voor geld of drugs. Vanwege haar drugsprobleem is ze meerdere malen opgenomen geweest. Ook in de opvang is ze een oude bekende; ze heeft er een aantal periodes gewoond, maar moest steeds weer vertrekken omdat ze te gewelddadig was. Mina is erg afhankelijk van ene Jan, die haar van drugs voorziet en op een sadistische manier bespeelt en gebruikt. Twee weken geleden meldde Mina zich met een vermoedelijke SOA bij de huisarts. Ook zat ze vol blauwe plekken; Jan had haar gedwongen tot seks. Mina heeft een scherp mes bij zich en dreigt zichzelf voor de trein te gooien. "Ik wil dit niet meer. Ik maak me van kant."*

Steeds vaker mensen met verward gedrag op straat en in de opvang Het verhaal van Mina komt uit de praktijk van de hulp en ondersteuning die het Leger des Heils biedt aan mensen met 'verward gedrag'. Het Leger des Heils liet een onafhankelijk onderzoek verrichten in de laagdrempelige dag- en nachtopvang. Daaruit blijkt dat bij 50% van de bezoekers sprake is van een psychische stoornis. 40% heeft een licht verstandelijke beperking. 66% van de onderzochten is verslaafd, en bijna de helft van de bezoekers heeft een persoonlijkheidsstoornis. Bij 50% van deze groep is sprake van agressief, intimiderend en bedreigend gedrag. Ruim de helft heeft ooit in de gevangenis gezeten. Begin 2019 kwam naar buiten dat de politie in een jaar tijd maar liefst 90.000 meldingen had ontvangen over personen met verward gedrag (bron: NRC). En het aantal incidenten blijft toenemen. Recente cijfers tonen aan dat de politie 47.632 meldingen kreeg in de eerste helft van 2019. Dat is 8 procent meer dan een jaar eerder. Dagelijks rukken agenten uit voor kwetsbare mensen die de grip op hun leven dreigen te verliezen. Van de psychiatrisch patiënt die naakt op straat loopt tot de vrouw die stemmen hoort in haar hoofd en 's nachts de burenschreeuwend wakker houdt.

Onze ervaring Als opvangorganisatie en GGZ-aanbieder is het Leger des Heils in de afgelopen jaren nauw betrokken geweest bij de discussie over het toenemend aantal mensen dat in verwarde toestand wordt aangetroffen: thuis, op straat en in onze opvanglocaties. En de afgelopen tijd zien we in de opvang ook steeds vaker dat het daadwerkelijk tot agressie komt; soms zelfs met fatale gevolgen. Het Leger des Heils constateerde in 2018 maar liefst 2.200 meldingen van agressie of geweld binnen de opvang en 95% daarvan is te relateren aan psychiatrische problematiek (inclusief verslaving) en/of een verstandelijke beperking. Medewerkers van het Leger des Heils zien vaak al lang van tevoren aankomen wanneer er een dreigende en/of menonterende situatie ontstaat, zij voelen zich machteloos omdat er geen instrumenten zijn om in te grijpen. Er is geen familie die een vangnet kan vormen of kan ondersteunen. De relaties zijn al in een eerder stadium zo verstoord dat het contact verbroken is. De mensen zijn op straat aangewezen of in een opvangvoorziening waar heel veel prikkels zijn en het juist gemakkelijker mis kan gaan.

Wanneer thuis wonen en wanneer wonen in een instelling? Het bestuurlijk akkoord GGZ gaat uit van een grote mate van eigen regie van de cliënt. In veel gevallen, zeker waar het gaat om multi-problematiek (verslaving, licht verstandelijke beperking (LVB), psychische stoornis) kan juist die verwachte eigen regie niet worden waargemaakt. In het rapport "Weten is nog geen doen" van de Wetenschappelijke Raad voor de Regering blijkt dat een deel van onze samenleving en een **groot deel van mensen die (GGZ-)zorg nodig hebben, onvoldoende zelfredzaam** zijn. Reden te meer om **behandeling en begeleiding hand in hand te laten gaan in integrale zorg en ondersteuning**. En als het echt nodig is - onder goede waarborgen - **ook afdwingbaar**. Simpelweg omdat betrokkenen hun situatie zelf niet

altijd kunnen overzien, geen perspectief hebben en dan niet op de juiste plaats terechtkomen. Uiteraard vereist een integrale aanpak **korte lijnen tussen GGZbehandeling en begeleiding/ondersteuning** alsmede een zorgvuldige procesregie.

Ondanks goede voorbeelden, schieten we hierin nog vaak tekort. **Uitgangspunt is: Voorkomen is beter dan genezen en dwang is het uiterste middel** (alleen inzetten onder strikte voorwaarden en nadat intensieve (bemoei)zorg niet toereikend blijkt). Het Leger des Heils pleit daarom voor **gecombineerde behandel-/begeleidingsarrangementen**, waarbij de financieringskaders van ZVW, WLZ en WMO elkaar ondersteunen in plaats van uitsluiten. En voor de **inzet van procesregisseurs** op zowel keten- en als casusniveau.

Is er voldoende zorg en steun vanuit de ambulante GGZ of reclassering/forensische GGZ voor de persoon met verward gedrag en zijn omgeving (via familie, burens en politie)? De zorg en de toekenning daarvan lijkt steeds vaker geld- of capaciteit gedreven. Ook zien we dat behandeling vaak voorliggend is op begeleiding, waarbij iemand met een ambulante of korte intramurale behandeling niet direct in aanmerking komt voor begeleiding, of dat deze niet aansluitend gerealiseerd kan worden. Mensen krijgen niet altijd de juiste passende zorg op tijd. Het maakt daarbij niet uit of er een gerechtelijk kader (reclassering/forensische zorg) of vrijwillig kader (familie, burens, hulpverlening) is. Ook vanuit de reclassering, waarbij men juist goed in beeld moet krijgen, in hoeverre er een recidiverisico is, waarbij **tijdige behandeling of een onderzoek** van belang is, stuit men op wachtlijsten. In alle gevallen geldt, dat er lange wachttijden zijn voor een behandeling en/of begeleiding vanuit de GGZ. En dat het steeds vaker misgaat doordat er niet op tijd wordt ingegrepen.

Wordt in de afweging om iemand wel/niet thuis te laten wonen de maatschappelijke veiligheid meegenomen? Verwarde mensen kunnen wel uit de vicieuze cirkel van uitzichtloosheid komen met goede steun, correctie en – als dat nodig is – verplichte begeleiding. Daarbij spelen basisbehoeften als een dak boven je hoofd, werk en inkomen, een goede vrijetijdsbesteding en een eigen sociaal vangnet een cruciale rol. Het Leger des Heils ziet dat de maatschappelijke veiligheid niet altijd in de afweging om iemand wel/niet thuis te laten wonen wordt meegenomen. Mensen met een gedwongen opname komen met regelmaat na opname terug op straat of in de (nacht)opvang. Juist die omgeving en het ontbreken van de basisbehoeften, vormen aanleiding voor nieuwe incidenten en verergering van verwardheid. We zien bovendien dat de opvang ‘verstopt’ raakt. Mensen blijven langer zitten door gebrek aan huisvesting en de ernst en complexiteit van de problematiek waar ze in zitten. Daarom pleiten we voor **behoud van voldoende kleinschalige beschermd woonplekken**. Daarnaast zou **verruiming van de bevoegdheden van de burgemeester** helpen om drangzorg mogelijk te maken. Maatschappelijke bewindvoering of ook wel een bestuurlijke maatregel voor toezicht. Sommige mensen hebben een stok achter de deur nodig om hulp te accepteren. Dat is in het belang van henzelf en hun omgeving. Daarbij is het van belang om naast de ‘**zorg**’- en/of ‘**herstel**’-bril, ook met een ‘**risicobril**’, zoals men binnen de reclassering gewend is om te kijken, naar de situatie en de mens te kijken en vast te stellen wat er nodig is. Zodat er sprake is gelegitimeerde bemoeienis en monitoring, en we op persoons-, en trajectniveau de regie kunnen nemen.

Wordt er met woningcorporaties, gemeenten enzovoort, overlegd of er adequate hulp/begeleiding beschikbaar is? Dat is wisselend en hangt af van de kwaliteit van samenwerking tussen mensen. Weten de juiste mensen (loketten) elkaar te vinden? Zijn er multidisciplinaire overleggen? Wat is de caseload en rol van het wijkteam? Alles is heel lokaal bepaald. Er zijn gemeenten/wijken, waar dit goed gaat, maar op veel plaatsen ontbreekt het hier ook aan. Mede hierom pleit het Leger des Heils voor procesregie, op zowel casus- als ketenniveau. Waarbij er gelegitimeerde doorzettingsmacht is om de juiste mensen/organisaties te betrekken in een aaneensluitend en herstelgericht traject.